

Vergaderjaar 1988–1989

20 264

Nieuwe bepalingen inzake het kiesrecht en de verkiezingen (Kieswet)

Nr. 9

NOTA VAN WIJZIGING

Ontvangen 31 oktober 1988

A

In **artikel A 1a**, eerste lid, wordt telkens na «het kiesrecht» ingevoegd: of de verkiezingen.

B

In **artikel A 5b** worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. De woorden «zes jaren» worden vervangen door: vier jaren.
2. Na «de raad» wordt ingevoegd: als adviesorgaan.

C

In **artikel D 8** worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. In het eerste lid vervalt «tegen een beschikking als bedoeld in artikel».
2. In het tweede lid wordt «een giro- of bankinstelling» vervangen door: een volgens de Wet toezicht kredietwezen (Stb. 1978, 255) ingeschreven kredietinstelling.

D

In **artikel E 1** worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. In het eerste lid vervalt «en voor de verkiezing van de leden van provinciale staten wordt iedere provincie» en wordt «tabellen A en B» vervangen door: tabel.
2. Het tweede lid wordt vernummerd tot derde lid. Ingevoegd wordt een nieuw tweede lid, luidende:
 2. De kieskringen voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer vormen tevens de kieskringen voor de verkiezing van de leden van provinciale staten. Provinciale staten kunnen, met inachtneming van de grenzen van de kieskringen voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer, de provincie in meer kieskringen indelen.

E

In **artikel E 6** worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. In het eerste lid vervalt «, alsmede voor die van de leden van provinciale staten» en wordt «de tabellen, genoemd in artikel E 1» vervangen door: de tabel, genoemd in artikel E 1, eerste lid.

2. In het derde lid vervalt «voor zover het betreft de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer, en door gedeputeerde staten voor zover het betreft de verkiezing van de leden van provinciale staten».

F

Na artikel E 6 wordt een nieuw **artikel E 6a** ingevoegd, luidende:

Artikel E 6a

1. Voor de verkiezing van de leden van provinciale staten wordt voor elke kieskring een hoofdstembureau ingesteld. Het is gevestigd in de gemeente, daartoe aangewezen door provinciale staten.

2. Het hoofdstembureau bestaat uit vijf leden, van wie één voorzitter en één plaatsvervangend voorzitter is.

3. Voorzitter is de burgemeester van de gemeente waar het hoofdstembureau is gevestigd. De plaatsvervangende voorzitter en de andere leden, alsmede drie plaatsvervangende leden, worden benoemd en ontslagen door gedeputeerde staten.

G

In **artikel E 8** wordt «de artikelen E 6 en E 7» vervangen door: de artikelen E 6, E 6a en E 7.

H

In de **artikelen G 1, G 2 en G 3** worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. In het tweede lid wordt na «een geldige kandidatenlijst» ingevoegd: voor de eerstkomende verkiezing na de beslissing op het verzoek.

2. In het vierde lid, onder e, en het zesde lid, onder c, wordt «is ontbonden» vervangen door: verboden is verklaard en deswege is ontbonden.

I

In **artikel G 3a**, eerste lid, wordt «de artikelen G 1 en G 2» vervangen door: artikel G 1 of G 2.

J

In **artikel G 5a** worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. In het eerste lid wordt na «Bij een verkiezing van de leden van de Tweede Kamer, onderscheidenlijk provinciale staten» ingevoegd: van een provincie die uit meer dan één kieskring bestaat.

2. Het tweede lid wordt als volgt gewijzigd:

a. De woorden «kieskring VI» worden vervangen door: kieskring 12.

b. De woorden «kieskring I» worden vervangen door: de kieskring waarin de gemeente is gelegen waar de vergadering van de staten wordt gehouden.

K

In **artikel G 5b** worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. In het eerste lid vervalt in de eerste volzin «binnen de kieskring waarin de lijst wordt ingeleverd» en in de tweede volzin «binnen de kieskring».

2. In het derde lid wordt «door het centraal stembureau voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer, provinciale staten dan wel de gemeenteraad» vervangen door: voor de desbetreffende verkiezing.

L

In **artikel G 6**, tweede lid, wordt «kiesgerechtigd zijn voor het orgaan

waarvoor de verkiezing zal plaatshebben» vervangen door: als kiezer zijn geregistreerd voor de desbetreffende verkiezing.

M

In **artikel G 6a** vervalt «ingediend in dezelfde kieskring».

N

Artikel G 8, derde lid, komt te luiden:

3. Voor de verkiezing van de leden van provinciale staten en van de gemeenteraden mag op dezelfde lijst van een politieke groepering wier aanduiding was geplaatst boven een kandidatenlijst waaraan bij de laatstgehouden verkiezing van de leden van het desbetreffende vertegenwoordigend orgaan meer dan tweeëntwintig zetels zijn toegekend, een aantal namen worden geplaatst dat ten hoogste tweemaal het aantal zetels bedraagt, doch nimmer meer dan tachtig. Het bepaalde in de vorige volzin is van overeenkomstige toepassing ten aanzien van samenvoeging van aanduidingen van twee of meer groeperingen.

O

In **artikel G 9**, eerste lid, wordt «zal hebben bereikt» vervangen door: zal bereiken.

P

In **artikel G 12**, tweede lid, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. De woorden «of waarop een of meer dezelfde kandidaten zijn geplaatst» vervallen.
2. Toegevoegd wordt een tweede volzin, luidende: Het bepaalde in de vorige volzin is mede van toepassing ten aanzien van samenvoeging van aanduidingen van twee of meer groeperingen.

Q

In **artikel G 14a**, eerste lid, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. De woorden «van tweehonderdvijftig gulden» vervallen.
2. Toegevoegd wordt een tweede volzin, luidende: De waarborgsom bedraagt:
 - a. tweehonderdvijftig gulden in een gemeente met minder dan 20 000 inwoners;
 - b. vijfhonderd gulden in een gemeente met 20 000 – 100 000 inwoners;
 - c. duizend gulden in een gemeente met meer dan 100 000 inwoners.

R

In **artikel H 2** worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. Het eerste lid, onder a, wordt als volgt gewijzigd:
 - a. De woorden «minder dan» worden vervangen door: niet ten minste.
 - b. De woorden «het voorschrift, bedoeld in artikel G 6, eerste lid, tweede volzin» worden vervangen door: het bepaalde in artikel G 6, eerste lid, tweede volzin, en tweede lid.
2. In het eerste lid, onder g, vervalt «binnen de kieskring, waarin de lijst is ingeleverd».
3. In het eerste lid, onder h, vervalt «binnen de kieskring waarin de lijst is ingeleverd».
4. In het tweede lid wordt «zeventien uur» vervangen door: vijftien uur.

S

In **artikel H 5** worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. Onder c wordt «minder dan» vervangen door: niet ten minste.

2. Het gestelde onder d komt te luiden:
 - d. die niet voldoet aan het bij ministeriële regeling vastgestelde model.
3. Onder e vervalt «binnen de kieskring waarvoor de lijst wordt ingediend».
4. Onder f vervalt «binnen de kieskring».

T

In **artikel H 6** worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. In de aanhef van het eerste lid wordt «artikel» vervangen door: lid.
2. Het tweede lid komt te luiden:
 2. Het hoofdstembureau schrapt, in de volgorde in dit lid aangewezen, de aanduiding van een politieke groepering, indien:
 - a. een daarop betrekking hebbende verklaring als bedoeld in het tweede of derde lid van artikel G 5b ontbreekt;
 - b. de aanduiding geplaatst is boven meer dan één van de bij het hoofdstembureau ingeleverde lijsten.

U

In **artikel H 9**, tweede lid, wordt na «de gemeenteraad» ingevoegd: of van provinciale staten van een provincie die één kieskring vormt.

V

In **artikel H 10** worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. Het eerste lid komt te luiden:
 1. Op de dag van de kandidaatstelling, tussen negen en zeventien uur, kunnen kandidatenlijsten van verschillende politieke groeperingen tot een lijstencombinatie worden verbonden door inlevering bij het centraal bureau van een daartoe strekkende schriftelijke gemeenschappelijke verklaring van de op de lijsten vermelde gemachtigden.
 2. In het tweede lid, onder b, wordt «die groeperingen» vervangen door: een groepering.
 3. Het tweede lid, onder c, wordt als volgt gewijzigd:
 - a. De woorden «ten aanzien van alle lijsten» worden vervangen door: in alle kieskringen.
 - b. De woorden «, gemeenschappelijke lijsten van zodanige groeperingen inbegrepen» vervallen.
 4. Het derde lid wordt vernummerd tot vierde lid. Ingevoegd wordt een nieuw derde lid, luidende:
 3. Het bepaalde in het tweede lid, aanhef en onder a, is mede van toepassing ten aanzien van samenvoeging van aanduidingen van twee of meer groeperingen, indien de aldus gevormde aanduiding voorkomt op alle vanwege die groeperingen ingediende lijsten.

W

De **artikelen H 12, H 13 en H 14**, alsmede het opschrift boven artikel H 12 vervallen.

X

Artikel H 17, eerste lid, komt te luiden:

1. Eerst worden genummerd de lijsten van politieke groeperingen wier aanduiding was geplaatst boven een kandidatenlijst waaraan bij de laatstgehouden verkiezing van de leden van het desbetreffende vertegenwoordigend orgaan een of meer zetels zijn toegekend. Aan deze lijsten worden de nummers 1 en volgende toegekend in de volgorde van de bij die verkiezing op de desbetreffende lijsten uitgebrachte aantallen stemmen, met dien verstande dat aan de lijst van de groepering met het hoogste aantal stemmen het nummer 1 wordt toegekend. Bij gelijkheid van het aantal beslist het lot. Het bepaalde in de vorige volzinnen is van overeenkomstige toepassing ten aanzien van samenvoeging van aanduidingen van twee of meer groeperingen.

Y

In **artikel H 18**, eerste lid, wordt «maakt de voorzitter van het centraal stembureau openbaar» vervangen door: brengt de voorzitter van het centraal stembureau ter openbare kennis.

Z

In **artikel I 1**, eerste lid, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. Vóór «de dag voor Hemelvaartsdag» wordt ingevoegd: 4 mei of.
2. De woorden «de tweeënveertigste dag» worden vervangen door: de vijfenveertigste dag.

AA

In **artikel I 18**, eerste lid, komt de tweede volzin te luiden: Bij algemene maatregel van bestuur wordt bepaald welke gegevens deze opgave bevat.

AB

Artikel I 23 vervalt.

AC

In **artikel I 24** worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. In het eerste lid wordt na «processen-verbaal» ingevoegd: voor alle tot de kieskring behorende gemeenten.
2. In het tweede lid wordt «de aangevraagde stembiljetten en de formulieren voor de processen-verbaal» vervangen door: de benodigde stembiljetten en formulieren voor de processen-verbaal.

AD

In **artikel I 32** vervalt «met vermelding van de naam en het nummer, zoals deze op de oproepingskaart voorkomen».

AE

In **artikel K 4** wordt «één aanwijzing» vervangen door: twee aanwijzingen.

AF

In **artikel M 2**, vierde lid, wordt «artikel M 1, tweede lid» vervangen door: artikel M 1, derde lid.

AG

In **artikel M 3** wordt «verzegeling» vervangen door: verzegelingen.

AH

In **artikel N 2**, eerste lid, wordt «een nieuwe opneming van stembiljetten zowel uit alle als uit een of meer stembedistricten bevelen» vervangen door: tot een nieuwe opneming van stembiljetten, zowel uit alle als uit een of meer stembedistricten, besluiten.

AI

In **artikel N 5**, eerste lid, wordt na «de gemeenteraad» ingevoegd: of van provinciale staten van een provincie die één kieskring vormt.

AJ

In **artikel O 4**, tweede lid, wordt «indien zij geen deel zouden hebben uitgemaakt van die combinatie» vervangen door: indien geen lijstencombinaties zouden zijn gevormd.

AK

In **artikel O 13**, tweede lid, wordt: «artikel O 7» vervangen door: artikel O 7, eerste lid.

AL

In **artikel O 19**, eerste lid, wordt na «verklaard» ingevoegd: en die niet deel uitmaken van een lijstcombinatie of lijstengroep waaraan een of meer zetels zijn toegekend.

AM

In **artikel O 22**, tweede lid, eerste volzin, wordt vóór «het proces-verbaal» ingevoegd: een afschrift van.

AN

In **artikel R 2a** vervalt «ingediend in dezelfde provincie.».

AO

Voor het bepaalde in **artikel R 6** wordt het cijfer 1. geplaatst. Toegevoegd wordt een tweede lid, luidende:

2. Degene die de lijst inlevert, is bevoegd daarboven een aanduiding te plaatsen, gevormd door samenvoeging van door het centraal stembureau voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer geregistreerde aanduidingen of afkortingen daarvan, indien hem daartoe de bevoegdheid is verleend door de gemachtigden van de onderscheidene groeperingen. Een verklaring waaruit deze bevoegdheid blijkt, wordt bij de lijst overgelegd. Een aldus gevormde aanduiding mag niet meer dan 35 letters of andere tekens bevatten.

AP

In **artikel R 10**, tweede lid, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. De woorden «of waarop een of meer dezelfde kandidaten zijn geplaatst» vervallen.
2. Toegevoegd wordt een tweede volzin, luidende: Het bepaalde in de vorige volzin is mede van toepassing ten aanzien van samenvoeging van aanduidingen van twee of meer groeperingen.

AQ

Artikel S 3, onder c, komt te luiden:

- c. die niet voldoet aan het bij ministeriële regeling vastgestelde model.

AR

In **artikel S 4** worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. het eerste lid wordt als volgt gewijzigd:
 - a. In de aanhef wordt «artikel» vervangen door: lid.
 - b. Onder d wordt «de provincie» vervangen door: eenzelfde provincie.
2. Het tweede lid komt te luiden:
 - a. een daarop betrekking hebbende verklaring als bedoeld in artikel R 6 ontbreekt;
 - b. de aanduiding geplaatst is boven meer dan één van de door verschillende politieke groeperingen bij het centraal stembureau ingeleverde lijsten.

AS

In **artikel S 6**, eerste lid, wordt vóór «in dat artikel bepaalde» ingevoegd: het.

AT

In **artikel S 8** worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. Het eerste en tweede lid komen te luiden:

1. Op de derde dag na de kandidaatstelling, tussen negen en zeventien uur, kunnen kandidatenlijsten van verschillende politieke groeperingen tot een lijstencombinatie worden verbonden door inlevering bij het centraal stembureau van een daartoe strekkende schriftelijke gemeenschappelijke verklaring van de op de lijsten vermelde gemachtigden.

2. Zodanige verbinding kan slechts worden aangebracht:

a. tussen politieke groeperingen waarvan de aanduiding voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer ingevolge artikel G 1 is geregistreerd en die in alle provincies een lijst hebben ingediend;
b. indien de combinatie betrekking heeft op alle in de onderscheidene provincies vanwege een groepering ingediende lijsten en
c. indien de combinatie in alle provincies geschiedt met dezelfde groepering of groeperingen.

2. Het derde lid wordt vernummerd tot vierde lid. Ingevoegd wordt een nieuw derde lid, luidende:

3. Het bepaalde in het tweede lid, aanhef en onder a, is mede van toepassing ten aanzien van samenvoeging van aanduidingen van twee of meer groeperingen, indien de aldus gevormde aanduiding voorkomt op alle vanwege die groepering ingediende lijsten.

AU

Artikel S 11 wordt vervangen door de navolgende artikelen S 11, S 11a, S 11b en S 11c:

Artikel S 11

In de zitting, bedoeld in artikel S 2, nummert het centraal stembureau de kandidatenlijsten.

Artikel S 11a

Bij de nummering gelden de lijstengroepen alsmede de niet van een groep deel uitmakende stellen gelijkkluidende lijsten als één lijst.

Artikel S 11b

1. Eerst worden genummerd de lijsten van politieke groeperingen wier aanduiding was geplaatst boven een kandidatenlijst waaraan bij de laatstgehouden verkiezing van de leden van de Eerste Kamer een of meer zetels zijn toegekend. Aan deze lijsten worden de nummers 1 en volgende toegekend in de volgorde van de stemcijfers van de desbetreffende lijsten bij die verkiezing, met dien verstande dat aan de lijst van de groepering met het hoogste stemcijfer het nummer 1 wordt toegekend. Bij gelijkheid van het aantal beslist het lot. Het bepaalde in de vorige volzinnen is van overeenkomstige toepassing ten aanzien van samenvoeging van aanduidingen van twee of meer groeperingen.

2. Vervolgens worden, met de nummers volgende op het laatste krachtens het eerste lid toegekende nummer, genummerd de overige lijstengroepen en stellen gelijkkluidende lijsten waarvan in alle provincies een lijst is ingeleverd, in de volgorde door het lot aangewezen.

3. Indien twee of meer kandidatenlijsten van eenzelfde groepering zijn ingeleverd in één provincie, wordt aan deze lijsten naast een nummer tevens een letter toegekend.

4. Dienen er na toepassing van het tweede lid nog lijsten te worden genummerd, dan vindt deze nummering plaats met overeenkomstige toepassing van artikel H 7, derde en vierde lid.

Artikel S 11c

Nadat onherroepelijk is beslist over de geldigheid van de ingeleverde lijsten, maakt de voorzitter van het centraal stembureau de lijsten uiterlijk op de zevende dag voor de stemming openbaar door plaatsing van de lijsten naar de provincies gerangschikt en met vermelding van hun nummers en eventuele letters en, in voorkomend geval, de aanduiding van de politieke groeperingen in de Nederlandse Staatscourant. Daarbij vermeldt hij tevens welke lijsten tot een lijstencombinatie zijn verbonden.

AV

In **artikel T 12**, eerste lid, wordt «artikel T 11» vervangen door: artikel T 10.

AW

In **artikel U 3** worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. Na het woord «stemcijfers» wordt ingevoegd: van de lijsten.
2. Toegevoegd wordt een tweede volzin, luidende: Voor de vaststelling van de uitslag van de verkiezing gelden de aldus verkregen produkten als de aantallen op iedere kandidaat uitgebrachte stemmen, onderscheidenlijk de stemcijfers van de lijsten.

AX

In **artikel U 6**, tweede lid, wordt «indien zij geen deel zouden hebben uitgemaakt van die combinatie» vervangen door: indien geen lijstencombinaties zouden zijn gevormd.

AY

Artikel U 9a vervalt.

AZ

In **artikel V 3**, tweede lid, wordt «Indien de benoemde niet reeds eerder als lid van het vertegenwoordigend orgaan is toegelaten» vervangen door: Tenzij de benoemde op het tijdstip van benoeming reeds lid van het vertegenwoordigend orgaan was.

BA

In **artikel V 4**, vierde lid, eerste volzin, wordt «een nieuwe opneming van stembiljetten, zowel uit alle, als uit een of meer stembedistricten of provincies bevelen» vervangen door: tot een nieuwe opneming van stembiljetten, zowel uit alle als uit een of meer stembedistricten of provincies, besluiten.

BB

In **artikel V 13a**, eerste lid, komt de tweede volzin te luiden: Gedurende deze tijd oefenen de bij de verkiezing gekozen leden hun functie niet uit.

BC

In **artikel W 1** worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. Het tweede, derde en vierde lid worden vernummert tot derde, vierde en vijfde lid. Ingevoegd wordt een nieuw tweede lid, luidende:
2. Indien een plaats openvalt die door toepassing van artikel O 16, tweede lid, was vervuld, verklaart de voorzitter van het centraal stembureau, in afwijking van het eerste lid, benoemd de daarvoor in aanmerking komende kandidaat op de lijst waaraan ingevolge artikel O 16, tweede lid, een zetel was onthouden.

2. Het nieuwe vierde lid wordt als volgt gewijzigd:
- a. De woorden «het tweede lid» worden vervangen door: het derde lid.
 - b. De woorden «de kandidaat die ter vervulling van die plaats zou zijn benoemd, indien het tweede lid niet van toepassing was geweest» worden vervangen door: de daarvoor in aanmerking komende kandidaat op de lijst waaraan ingevolge het derde lid een zetel was onthouden.

BD

In **artikel Y 9** wordt «hun in een volmachtlegitimatiekaart omgezette oproepingskaart af te geven» vervangen door: het formulier op hun oproepingskaart, bestemd voor het stemmen bij volmacht, te ondertekenen en deze kaart af te geven.

BE

Artikel Z 2 komt te luiden:

Artikel Z 2

De bij deze wet gevoegde tabel maakt deel uit van deze wet.

BF

Na artikel Z 4 wordt een nieuw **artikel Z 4a** ingevoegd, luidende:

Artikel Z 4a

De bij de inwerkingtreding van deze wet bestaande indeling van een provincie in kieskringen voor de verkiezing van de leden van provinciale staten blijft van kracht, totdat provinciale staten met betrekking tot de indeling in kieskringen voor die verkiezing een besluit hebben genomen, doch uiterlijk tot de dag waarop provinciale staten na de eerste verkiezing na de inwerkingtreding van deze wet voor het eerst bijeenkomen.

BG

In de laatste volzin van **artikel Z 5** vervalt «, dan wel samenvoegingen daarvan,».

BH

De bij het voorstel van wet gevoegde tabellen A en B worden vervangen door de volgende tabel:

Tabel, bedoeld in artikel E 1, eerste lid, van de Kieswet

Nummer van de kieskring	Gebied waarover de kieskring zich uitstrekt	Gemeente waar het hoofdstembureau is gevestigd
1.	Groningen	Groningen
2.	De provincie Friesland	Leeuwarden
3.	De provincie Drenthe	Assen
4.	De provincie Overijssel	Zwolle
5.	De provincie Flevoland	Lelystad
6.	De gemeenten Ammerzoden, Beuningen, Brakel, Buren, Culemborg, Druten, Echteld, Geldermalsen, Groesbeek, Hedel, Heerwaarden, Heumen, Kerkwijk, Kesteren, Lienden, Maasdriel, Maurik, Millingen aan de Rijn, Neerijnen, Nijmegen, Rossum, Tiel, Ubbergen, Vuren, West Maas en Waal, Wijchen, Zaltbommel.	Nijmegen
7.	De gemeenten van de provincie Gelderland die niet tot kieskring 6 behoren.	Arnhem
8.	De provincie Utrecht	Utrecht
9.	De gemeente Amsterdam	Amsterdam
10.	De gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Eennbroek, Beverwijk, Blaricum, Bloemendaal, Bussum, Castricum, Diemen, 's-Gravenland, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnewoude, Haarlemmermeer, Heemskerk, Heemstede, Hilversum, Huizen, Laren, Muiden, Naarden, Nederhorst den Berg, Ouder-Amstel, Uitgeest, Uithoorn, Velsen, Weesp, Zandvoort.	Haarlem
11.	De gemeenten van de provincie Noord Holland die niet tot de kieskringen 9 of 10 behoren.	Den Helder
12.	De gemeente 's-Gravenhage	's-Gravenhage
13.	De gemeente Rotterdam	Rotterdam
14.	De gemeenten Alblasterdam, Albrandswaard, Barendrecht, Bernisse, Binnenmaas, Brielle, Cromstrijen, Dirksland, Dordrecht, Giessenlanden, Goedereede, Gorinchem, Graafstroom, 's-Gravendeel, Hardinxveld-Giessendam, Heerjansdam, Hellevoetsluis, Hendrik Ido-Ambacht, Korendijk, Leerdam, Liesveld, Maassluis, Middelharnis, Nieuw-Lekkerland, Oostflakkee, Oud-Beijerland, Papendrecht, Ridderkerk, Rozenburg, Schiedam, Sliedrecht, Spijkenisse, Strijen, Vianen, Vlaardingen, Westvoorne, Zederik, Zwijndrecht.	Dordrecht
15.	De gemeenten van de provincie Zuid-Holland die niet tot de kieskringen 12, 13 of 14 behoren.	Leiden
16.	De provincie Zeeland	Middelburg
17.	De gemeenten Aalburg, Alphen an Riel, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Berkel-Enschot, Breda, Chaam, Diessen, Dinteloord en Prinsenland, Dongen, Drunen, Dussen, Etten-Leur, Fijnaart en Heijningen, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, 's-Gravenmoer, Halsteren, Heusden, Hilvarenbeek, Hoeven, Hooge en Lage Mierde, Hooge en Lage Zwaluwe, Huijbergen, Klundert, Loon op Zand, Made en Drimmelen, Moergestel, Nieuw-Ginneken, Nieuw-Vossemeer, Oosterwijk, Oosterhout, Oost-, West- en Middelbeers, Ossendrecht, Oudenbosch, Oud en Nieuw Gastel, Prinsenbeek, Putte, Raamsdonk, Rijsbergen, Roosendaal en Nispen, Rucphen, Sprang-Capelle, Standdaarbuiten, Steenberg, Terheijden, Teteringen, Tilburg, Udenhout, Waalwijk, Waspik, Werkendam, Willemstad, Woensdrecht, Woudrichem, Wouw, Zevenbergen, Zundert.	Tilburg
18.	De gemeenten van de provincie Noord-Brabant die niet tot kieskring 17 behoren.	's-Hertogenbosch
19.	De provincie Limburg	Maastricht

TOELICHTING

Voor een toelichting op de wijzigingen in deze nota kan in het overgrote deel van de gevallen worden verwezen naar de memorie van antwoord. De wijzigingen die nog wel enige (nadere) toelichting behoeven, worden hierna besproken. Daartoe behoren ook verscheidene wijzigingen die overgenomen zijn uit het advies van de Kiesraad van 8 maart 1988. Dit advies is met de memorie van antwoord meegezonden. Aan het slot van dat advies wordt meegedeeld dat de Kiesraad enige minder belangrijke redactionele opmerkingen ter kennis heeft gebracht van de departementsambtenaren die de desbetreffende vergaderingen van de raad hebben bijgewoond. Verschillende van die opmerkingen zijn in deze nota van wijziging verwerkt. Gelet op de aard van de opmerkingen is er van afgezien hierna ook de wijzigingen toe te lichten die van deze opmerkingen het gevolg zijn.

B

In een brief van 29 december 1987 heb ik de Kiesraad meegedeeld dat de Minister van Binnenlandse Zaken en ik het wenselijk achten dat alle externe adviesorganen die onder het ministerie van Binnenlandse Zaken ressorteren, hun functioneren elke vier jaren evalueren. De keuze voor een uniforme termijn van vier jaren berust op de volgende twee overwegingen. In de eerste plaats is het wenselijk dat in beginsel tijdens iedere kabinetsperiode een dergelijke evaluatie plaatsvindt. In de tweede plaats kunnen door het vaststellen van een uniforme termijn eventuele misverstanden worden vermeden over het belang dat de regering aan een adviesorgaan zou hechten. Tegen deze achtergrond is de evaluatietermijn in artikel A 5b van zes jaren in vier jaren veranderd.

In zijn advies van 8 maart 1988 merkt de Kiesraad op dat de verplichting in artikel A 5b om periodiek een evaluatierapport op te stellen, geen betrekking kan hebben op de taken die de raad als centraal stembureau vervult, omdat de raad dan niet als extern adviesorgaan van de regering doch als zelfstandig bestuursorgaan werkzaam is. Deze opmerking heeft mij ertoe gebracht in dit artikel tot uitdrukking te brengen dat de evaluatie uitsluitend betrekking dient te hebben op de taakvervulling van de raad als adviesorgaan.

V

Het voorschrift dat de inlevering van de verklaringen inzake het verbinden van lijsten tot een lijstencombinatie moet worden verricht door de op de lijsten vermelde gemachtigden, kan met het oog op het streven naar deregulering verdwijnen. Bij de redactionele verbetering van artikel H 10, eerste lid, waarop in deel B, onder 9, van de memorie van antwoord wordt gedoeld, is dit voorschrift dan ook komen te vervallen.

Z

Dit onderdeel bevat een voorziening voor het geval de raads- of statenverkiezingen op woensdag 4 mei zouden vallen. Deze voorziening houdt in dat de verkiezing in dat geval wordt verschoven naar de vijftiende dag na de kandidaatstelling. Daarnaast geeft artikel Z 1, eerste lid, een voorziening voor het geval dat een raads- of statenverkiezing op 5 mei zou vallen. In dat geval treedt de eerstvolgende dag, geen algemeen erkende feestdag zijnde, daarvoor in de plaats. Beide voorzieningen nopen tot een aanpassing van de bepaling dat, indien de dag van de stemming de dag voor Hemelvaartsdag is, de stemming op de tweeëntwintigste dag plaatsvindt. Zou deze bepaling ongewijzigd blijven, dan zou in een aantal gevallen niet duidelijk zijn naar welke dag de stemming zou verschuiven. Zou de stemming op woensdag 4 of 5 mei vallen en Hemelvaartsdag op donderdag 5 onderscheidenlijk 6 mei, dan

zou onduidelijk zijn of de stemming naar de dinsdag dan wel de vrijdag zou moeten verschuiven. Zou de stemming op woensdag 6 mei vallen en Hemelvaartsdag op donderdag 7 mei, dan zou de stemming volgens het ene voorschrift op de dinsdag moeten plaatsvinden, volgens het andere op de woensdag. Deze problemen zijn opgelost door in het gewijzigde artikel I 1, eerste lid, te bepalen dat ook in het geval dat de dag van de stemming de dag voor Hemelvaartsdag is, de stemming op de vijfenveertigste dag plaatsvindt.

AL

De in artikel O 19 aangebrachte wijziging vloeit voort uit het advies van de Kiesraad van 8 maart 1988. In dit advies wees de Raad er terecht op dat, indien een lijstengroep of lijstencombinatie een of meer zetels heeft behaald, ook een lijst van die groep of combinatie die zelf geen zetel heeft behaald in de rangschikking dient te worden opgenomen, voor het geval bij tussentijdse uitputting van andere lijsten van die groep of combinatie een kandidaat van deze lijst in een vacature benoemd zou moeten worden.

AR

Het thans voorgestelde tweede lid van artikel S 4 komt vrijwel overeen met het voorgestelde tweede lid van artikel H 6. De onder b opgenomen woorden «door verschillende politieke groeperingen» ontbreken evenwel in laatstgenoemd artikellid. Dit hangt samen met de omstandigheid dat een politieke groepering bij Eerste-Kamerverkiezingen per provincie meer dan één kandidatenlijst kan inleveren.

AT

Ter zake van de regelingen inzake het aangaan van lijstencombinaties bij verkiezingen voor de Tweede Kamer, provinciale staten of de gemeenteraad enerzijds (artikel H 10) en verkiezingen voor de Eerste Kamer anderzijds (artikel S 8) is door invoeging van het nieuwe onderdeel a in artikel S 8, tweede lid, een verdere uniformering tot stand gebracht.

AU

Zoals in de memorie van antwoord (deel C, artikelen H 12, H 14 en H 17) is toegelicht, is voor wat betreft de lijstnummering bij verkiezingen voor de Tweede Kamer, provinciale staten of de gemeenteraad afgestapt van de figuur van de voorkeuraanbeveling en is in plaats daarvan gekozen voor een regeling waarbij de nummering van lijsten geschiedt naar gelang de door de desbetreffende politieke groeperingen bij de vorige verkiezing behaalde resultaten (zetels c.q. stemmen). Met deze wijziging wordt aangesloten bij de regeling die het wetsvoorstel (artikel S 11) – in navolging van de huidige Kieswet (artikel R 7) – reeds kende voor wat betreft Eerste-Kamerverkiezingen. Van de gelegenheid is gebruik gemaakt om, door vervanging van artikel S 11 door de vier nieuwe artikelen S 11, S 11a, S 11b en S 11c, een nog verdergaande uniformering tot stand te brengen. De thans voorgestelde regeling inzake lijstnummering bij Eerste-Kamerverkiezingen komt daarmee, op enkele noodzakelijke afwijkingen na, geheel overeen met die bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer, provinciale staten of de gemeenteraad (vgl. artikel H 15 t/m H 18).

BB

Met de thans voorgestelde formulering van artikel V 13a wordt aangesloten bij de bij derde nota van wijziging (onderdeel 5) voorgestelde tekst van artikel 15 van het wetsvoorstel tot herziening van de gemeentewet (kamerstukken II 1985/86, 19 403).

BC

Het nieuwe tweede lid van artikel W 1 vloeit voort uit het advies van de Kiesraad van 8 maart 1988. De Raad wijst er in zijn advies op dat in artikel W 1 ten onrechte nog geen voorziening is getroffen voor gevallen waarin op grond van voorkeurstemmen een zetel is toegewezen aan een lijst die eigenlijk niet voldoende stemmen had behaald voor een zetel (artikel O 16, tweede lid) en de aldus gekozen kandidaat later ontslag neemt. Bepaald zal moeten worden, aldus de Raad, dat alsdan als opvolger een kandidaat dient te worden benoemd op de lijst die de zetel had moeten verkrijgen, indien de voorkeurstemmen destijds geen rol hadden gespeeld.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken,
D.J.W. de Graaff-Nauta